

ประเภท : บทความ

หัวข้อข่าว : แนวคิดการจัดทำฉากบังเพลิง (ด้านวัฒนธรรม)

โดย : สมจิตร

ลงวันที่ : พุศ. ที่ 29 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2560

เข้าชม : 2145

เรื่อง แนวคิดการจัดทำฉากบังเพลิง

พระเมรุมาศในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีส่วนประกอบหลายส่วนที่มีขึ้นตามโบราณราชประเพณี ทั้งยังมีเพื่อประโยชน์ใช้สอยในงานพระราชพิธีฯ อีกด้วย สำหรับฉากบังเพลิง เป็นส่วนประกอบหนึ่งบนพระเมรุมาศ ซึ่งเป็นเครื่องกั้นทางขึ้นลงพระเมรุมาศ มักเขียนเป็นรูปเทวดา มีลักษณะเป็นฉากพับได้ติดไว้กับเสาทั้ง 4 ด้าน บริเวณบันไดขึ้นลงพระเมรุมาศ เพื่อมิให้เห็นการถวายพระเพลิงพระบรมศพ และใช้บังลม

ฉากบังเพลิงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้นำแนวคิดพระนารายณ์ 10 ปาง เขียนบนฉากบังเพลิง โดยนำพระนารายณ์อวตาร 8 ปาง จากทั้งหมด 10 ปาง คัดเลือกไว้บนฉากบังเพลิง เพื่อสื่อความหมายลึกซึ้ง

ถึงความเป็นพระมหากษัตริย์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่เปรียบเสมือนพระนารายณ์อวตารลงมาเพื่อปราบทุกข์เข็ญให้กับมนุษย์ โดยนารายณ์ปางที่ไม่ได้คัดเลือกมาเขียนบนฉากบังเพลิงคือ นารายณ์ปางที่ 5 และปางที่ 9 ส่วนนารายณ์อวตารทั้ง 8 ปาง ที่ถูกคัดเลือกจะอยู่บนฉากบังเพลิง ทั้ง 4 ทิศ ทิศละ 2 ปาง

ด้านทิศเหนือ หมายความว่า แสดงปางที่ 1 คือ ปางมัตสยวตาร

เป็นปางที่พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นปลากรายทอง ชื่อ ศมฺร (ศะมฺร) เพื่อช่วยมนุษย์โลก และสัตว์ต่างๆ เมื่อน้ำท่วมโลก และปางที่ 2 พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นเต่า เรียกว่า ปางกุรามาวตาร อวตารมาช่วยรักษาแผ่นดินโลก ไม่ให้แตกสลาย

ด้านทิศตะวันออก หมวดดิน แสดงพระนารายณ์ปางที่ 3 วราหาวตาร อวตารลงมาเป็นหมีพาเขียวเพชร ปราบอสูร ชื่อ หิรัณยเกษ และปางที่ 4 ปางนรสิงหาวตาร พระนารายณ์อวตารมีหน้าเป็นราชสีห์ ร่างกายเป็นมนุษย์ทรงเครื่องอย่างเทวดา ลงมาปราบอสูร ชื่อ หิรัณยกสิปु น้องชายของ หิรัณยเกษ

ด้านทิศใต้ หมวดไฟ ประกอบด้วยปางที่ 6 ปางปรศุรามาวตาร พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพราหมณ์ ใช้ขวานเป็นอาวุธ เพื่อปราบกษัตริย์ชื่อ อรชุน ผู้ก่ออุกเหตุน้ำท่วมและทำลายล้างศาสนา และปางที่ 7 ปางรามาวตาร หรือ จันทรวตาร พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระราม ตามแบบเรื่องรามเกียรติ์ ลงมาปราบยักษ์ ทศกัณฐ์

ด้านทิศตะวันตก หมวดลม ประกอบด้วย ปางที่ 8 ปางกฤษณาวตาร อวตารเป็นพระกฤษณะ

ในลักษณะนั่งเป่าขลุ่ยบรรเลงเพลงให้ทั้งสรรพสัตว์และมวลมนุษย์เกิดความรัก ไม่เป็นศัตรูต่อกัน และปางที่ 10 ปางกัลกยาวตาร ทรงพระนารายณ์อวตารลงมาเป็นมนุษย์ขี่ม้าขาว หากเกิดภัยพิบัติ บรุษขี่ม้าขาวจะมาช่วยแก้ไขปัญหให้กับโลกมนุษย์ได้

นารายณ์อวตารเป็นแนวคิดความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์ อ้างอิงจากเนื้อหาในไตรภูมิพระร่วง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นสมมติเทพของพระมหากษัตริย์ และความหมายสำคัญในฉากบังเพลิง

นอกจากนี้

ส่วนล่างของฉากบังเพลิงยังมีการเชิญโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ที่คัสตรโครงการเด่นๆ มา 24 โครงการ จากกว่าสี่พันโครงการ นำมาถ่ายทอดบนฉากบังเพลิงใน หมวด ดิน น้ำ ลม และไฟ

โดยทิศเหนือ ประกอบด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในหมวดน้ำ 6 โครงการ ได้แก่ ฝนหลวงแก้ปัญหาความแห้งแล้งในภาคอีสาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ อ่างเก็บน้ำเขาเต่า อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ในช่วงเวลาที่ขาดแคลนน้ำ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กังหันน้ำชัยพัฒนา เครื่องกลเติมอากาศ บำบัดน้ำเสีย

ทิศตะวันออก โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในหมวดดิน 6 โครงการ ได้แก่ ดินกรวด ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ดินเค็ม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน ดินทราย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนและโครงการหุบกะพง-ดอนห้วยขุน ดินดานลูกรัง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ดินพรุ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสง ดินเปรี้ยว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสง

ทิศใต้ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในหมวดไฟ 6 โครงการ ได้แก่ สบู่ดำ ปลุกเพื่อสกัดน้ำมันสามารถใช้แทนน้ำมันดีเซล ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ภูพาน โรงงานผลิตไบโอดีเซล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสง เชื้อเพลิงอัดแท่ง แกลบอัดแท่ง โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ก๊าซชีวภาพ โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา พลังงานเซลล์แสงอาทิตย์ ผลิตกระแสไฟฟ้า ใช้ไฟฟ้า สำหรับอุปกรณ์รับส่งสัญญาณดาวเทียม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ กังหันน้ำผลิตไฟฟ้าที่ประตูน้ำคลองลัดโพธิ์

ทิศตะวันตก โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในหมวดลม 6 โครงการ ได้แก่ กังหันลม โครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริ จ.เพชรบุรี เพื่อการผันน้ำจากที่ต่ำชักน้ำขึ้นที่สูง กังหันลม โครงการสถานีเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยม่อนล้าน จ.เชียงใหม่ กังหันลม โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานลมและกังหันลมสูบน้ำ ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย แหลมตะลุมพุก จ.นครศรีธรรมราช เป็นที่มาของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ และบางกระเจ้า ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวและเป็นปอดของกรุงเทพฯ เนื่องจากลมมรสุมจากอ่าวไทยจะพัดเอาอากาศบริสุทธิ์ที่ผลิต จากพื้นที่แห่งนี้ เข้าฟอกอากาศเสียในกรุงเทพฯ เป็นเวลาปีละ 9 เดือน

ส่วนด้านหลังของฉากบังเพลิงทั้ง 4 ด้าน มีลวดลายเหมือนกันทุกด้าน แบ่งเป็น ด้านบน มีพระปรมาภิไธยย่อ “ภปร” พร้อมดอกดาวเรืองสีเหลือง สีประจำวันพระราชสมภพ แตรกลางพระปรมาภิไธยย่อ “ภปร” รอบข้างเป็นอุบะดอกมณฑาทิพย์ เชื่อกันว่าเป็นดอกไม้แห่งสรวงสวรรค์ ที่ร่วงหล่นเฉพาะเกิดเหตุการณ์สำคัญแก่ชาวโลก ขนาบด้านซ้ายและขวา พระปรมาภิไธยย่อ “ภปร” ด้วยพุ่ม

ต้นมณฑาทิพย์ทอง สื่อถึงการถวายสักการะแด่ในหลวงรัชกาลที่ 9

ส่วนด้านล่างประกอบด้วยดอกไม้มงคล

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งถูกถ่ายทอดบนฉากบังเพลิงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่สะท้อนให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9

ที่มีต่อพสกนิกรของพระองค์

พระองค์ทรงห่วงใยความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่าสี่พันโครงการจึงเกิดขึ้นเพื่อพัฒนาให้ประชาชนชาวไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้

จึงไม่ต้องสงสัยว่าเหตุใดปวงชนชาวไทยจึงรักในหลวงรัชกาลที่ 9 สุดหัวใจเช่นเดียวกัน

โดย ปัทมาวดี เหลือสม

เรียบเรียงโดยสมจิตร ตาลสุก